

Falu kommun
Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen
ATL-kontoret

Datum
2026-01-09

Diarienummer
ATL0077/25

Handläggare
Marcus Tell
Enhetschef ATL-kontoret

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
Diarienummer S2025/01618

Yttrande över förslag om avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol

Remiss från Socialdepartementet

Socialdepartementet har den 21 oktober 2025 remitterat ett förslag från Förenklingsrådet om att avskaffa kravet på matservering och eget kök vid serveringstillstånd för alkoholhaltiga drycker.

Utredningen *Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol* är framtagen av Förenklingsrådet som är ett särskilt beslutsorgan inom Tillväxtverket. Förenklingsförslaget har beslutats på Förenklingsrådets sammanträde den 4 september 2025. Det förenklingsförslag som är föremål för utredningsrapporten har inkommit till Förenklingsrådet och därefter valts ut för fördjupad utredning och analys. Utredningar och beredning av förslaget har genomförts av särskilda utredare på Tillväxtverket, och i arbetet har det även förts dialog med företag, näringslivsorganisationer och berörda myndigheter.¹

Förenklingsrådets förslag

Förenklingsrådet föreslår att 8 kap. 15 § i alkohollagen upphävs, vilket innebär att kravet på att serveringsställen måste ha ett eget kök i anslutning till serveringslokalen samt tillhandahålla lagad eller på annat sätt tillredd mat för stadigvarande serveringstillstånd till allmänheten slopas. Detsamma gäller för kravet att serveringsställen ska erbjuda utifrån storleken på serveringsstället lämpligt antal sittplatser för matservering. Förenklingsrådet föreslår vidare att kravet att ha ett eget kök för tillredning av mat vid cateringverksamhet tas bort, samt att vissa förtydliganden görs avseende lokalbegreppet i alkohollagen.² Utredningen föreslår även att matkravet för tillfälliga tillstånd samt för slutna sällskap tas bort.³

¹ Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol, diariennr FR 2025-17, sida 7

² Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol, diariennr FR 2025-17, sida 2

³ Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol, diariennr FR 2025-17, sida 57-58

Yttrande

Den Gemensamma nämnden för alkohol, tobak och receptfria läkemedel hanterar myndighetsutövningen gällande serveringstillstånd för de samverkande kommunerna Borlänge, Falun, Gagnef, Hedemora, Ludvika, Smedjebacken och Säter. Den gemensamma nämnden har beslutat om yttrandet som därmed gäller för samtliga kommuner.

Utredningens förslag till ändring i alkohollagen

Den gemensamma nämnden ställer sig positiv till en förenkling av dagens regler gällande kravet på matutbud och köksutrustning. Ett stort problem har varit kommunernas olika tillämpning av lagen, vilket medfört olika förutsättningar och snedvriden konkurrens. En förenkling av dagens regler som även medför en mer enhetlig tillämpning bedöms därför vara mycket positivt.

Utredningen lyfter en problembild för branschen som innebär merkostnader utifrån lagkravet om matutbud och köksutrustning, det i form av hög investeringskostnad och underhållskostnader för köksutrustning, personalkostnad samt kostnad av matsvinn. Förslaget att avskaffa kravet på matutbud bör leda till minskade investerings- och underhållskostnader för de ställen som inte kommer erbjuda mat eller enbart erbjuda ett mycket begränsat utbud av mat. För de restauranger som fortsatt kommer att erbjuda mat bör förslaget ha en mycket begränsad effekt då krav på köksutrustning (så som fettavskiljare) och ventilation ställs i andra lagar än alkohollagen. Gällande personalkostnaden bör förslaget få enbart en mindre kostnadsminskning för restauranger då de bör ha behov av sin personal under hela serveringstiden, en större kostnadsminskning bör vara möjlig på vissa nöjesställen och hotell då verksamheten primärt inte handlar om maten. Gällande matsvinn bedöms det positivt att minska det till ett minimum både av kostnadsskäl och miljömässiga skäl.

Det övergripande syftet med reglerna kring serveringstillstånd är att begränsa tillgången till alkoholdrycker, och att forskning visar att när alkohol är lättillgängligt ökar konsumtionen och tillhörande problem.⁴ För att begränsa antalet ställen med serveringstillstånd ska serveringsstället därför uppnå en viss standard när det kommer till matutbudet, detta för att förhindra alkoholservering på till exempel gatukök, caféer och restauranger vars verksamhet i huvudsak är inriktad på barnfamiljer och ungdomar.⁵

Om kravet på matutbud, eget kök och sittplatser helt tas bort finns inte begränsningen av att serveringsstället ska uppnå restaurangstandard, vilket skulle kunna leda till en stor ökning av serveringsställen med serveringstillstånd. Det skulle inte heller begränsas till serveringsställen, utan bli möjligt även för helt andra verksamheter där utredningen ger exempel på biografer och frisörsalonger.⁶ Det skulle alltså bli möjligt med serveringstillstånd även på exempelvis foodtrucks, glasskiosker, bensinstationer och butiker. Det finns därmed en reell risk att antalet ställen med serveringstillstånd skulle kunna öka drastiskt. Det innebär att förslaget riskerar att leda till ökad konsumtion genom ökad tillgång, ökad exponering av alkohol för barn och ungdomar och en ökning av alkoholens skadeverkningar för riskgrupper.

⁴ SOU 2024:23, En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas, sida 185

⁵ Prop. 2009/10:125, En ny alkohollag, sida 105

⁶ SOU 2024:23, En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas, sida 68

Kommunernas arbetsbelastning

I utredningen anges att alkoholhandläggarna idag behöver lägga mycket tid av tillsynen på att kontrollera menyer och köksutrustning.⁷ Vid tillsynsbesök är matutbud och köksutrustning en relativt liten del av kontrollen, vid majoriteten av tillsynsbesöken kan bedömning av matutbud och köksutrustning genomföras på någon eller några minuter. Bedömningen av dessa tar därmed inte så lång tid, och tidsbesparingen vid tillsynen kommer därför inte bli så stor som utredningen framhåller.

Om förslaget går igenom kan det däremot innebära en stor ökning av ansökningar då fler etablerade serveringsställen utan serveringstillstånd, men även andra verksamheter kommer ha möjlighet att beviljas serveringstillstånd. Det riskerar att öka arbetsbelastningen avsevärt gällande prövning av nya ansökningar, samt tillsyn av fler ställen med serveringstillstånd.

Underlag för ny lagstiftning

När ny lagstiftning föreslås måste höga krav ställas på utredningen, både i framtagande och dess analyser. Det bedöms finnas betydande brister i den aktuella utredningen. Det framgår inte i rapporten vem eller vilka som initierat förslaget. Det anges inte heller vilka företag, näringslivsorganisationer eller myndigheter med vilka dialog har förts. Av vad som framkommer har inte någon sakkunnig i alkohollagen deltagit i beredningen hos Förenklingsrådet.

Förenklingsrådets underlag för analys av förväntad utveckling kommer från den ändring i alkohollagen som genomfördes i Finland 2018. Ändringen genomfördes 2018 vilket var en kort tid före pandemin, och utredningen tar upp utvecklingen till och med 2023 vilket var kort efter att pandemin upphörde. Pandemin medförde stora konsekvenser för samhället i stort, och för restaurangbranschen i synnerhet genom bland annat hårda restriktioner. Att utvecklingen i Finland under pandemin kan jämföras med en förväntad utveckling i Sverige kan ifrågasättas. En prognos över antal serveringstillstånd för andra verksamheter än serveringsställen har inte gjorts.

Utredningen bygger till viss del på djupintervjuer av företag med serveringstillstånd. I utredningen framgår att det idag finns cirka 34 000 restauranger, varav cirka 14 000 har serveringstillstånd.⁸ Under utredningens framtagande har totalt nio intervjuer genomförts, vilka till största delen har identifierats av Visita. Visita är en branschorganisation för den svenska besöksnäringen som länge har arbetet för att matkravet ska avskaffas.⁹ Efter intervjuerna har företag ”som faller utanför normaleffektivitets-begreppet eller företag som till stor del hanterar de krav som utredningen inte omfattas” exkluderats.¹⁰ Utifrån det låga antalet intervjuer och urvalsmetoden kan det ifrågasättas om resultatet av dessa intervjuer är representativt för hela branschen.

⁷ Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol, diariennr FR 2025-17, sida 44

⁸ Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol, diariennr FR 2025-17, sida 79

⁹ visita.se och avskaffamatkravet.nu, hämtad 9 januari 2026

¹⁰ Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol, diariennr FR 2025-17, sida 105

Vissa konsekvenser av förslaget bedöms orimliga, som att kravet på matutbud kommer att vara högre för folköl och servering på särskilda boenden än för serveringstillstånd där drycker med högre alkoholhalt serveras. Det nuvarande tillståndet för pausservering skulle tas bort, utan att utredningen föreslår hur de nuvarande tillstånden ska hanteras.

Utifrån ovanstående bedöms utredningen inte uppfylla de höga krav som bör ställas för att vara underlag till ny lagstiftning som innebär så pass stora förändringar i alkohollagstiftningen.

Tidigare utredningar

I utredningen *En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas*, daterad 25 mars 2024, föreslås att dagens krav på ett varierat matutbud bör förenklas till att flera olika maträtter ska erbjudas.¹¹ Det innebär att dagens krav på flera olika förrätter, huvudrätter och efterrätter i stället ersätts av ett flertal rätter. Det lägre kravet innebär en större frihet för företagen att välja meny vilket i sin tur påverkar vilken köksutrustning som krävs, men framför allt att de kan välja bort rätter som inte beställs av gästerna med förmodat minskat matsvinn som följd. Idag ska restauranger erbjuda ett fullt matutbud fram till klockan 23, efter det får matutbudet begränsas till ett fåtal enklare rätter. Utifrån att de flesta inte äter middag så sent föreslår utredningen att tidpunkten då restauranger får begränsa sitt matutbud ska tidigareläggas till klockan 22.¹² I utredningen framförs att det inte framkommit något som starkt talar för att helt slopa kravet på matservering.¹³

Sammantagen bedömning

Bedömningen är att det finns flera betydande brister i utredningen. Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol. Att underlaget från intervjuerna är representativt för branschen, jämförelsen med Finland och den förväntade utvecklingen kan ifrågasättas. Andra tänkbara scenarion som att andra verksamheter än serveringsställen skulle beviljas serveringstillstånd saknas. Förslagen skulle leda till orimliga skillnader i kravställning för folköl och servering på särskilda boenden. Hur nuvarande tillstånd för pausservering ska hanteras saknas. Förslagen riskerar att leda till en negativ påverkan på folkhälsan genom ökad exponering av alkohol för barn och ungdomar, ökad konsumtion genom ökad tillgång och en ökning av alkoholens skadeverkningar för riskgrupper. Utifrån ovanstående bedöms förslagen inte vara tillräckligt genomarbetade och beredda.

Den Gemensamma nämnden för alkohol, tobak och receptfria läkemedel anser i stället att förslagen som presenterades i *En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas* bedöms tillräckliga för att öka företagets handlingsutrymme utifrån inriktning och efterfrågan, minska kostnader och därmed öka lönsamheten och konkurrenskraften samtidigt som skyddet för folkhälsan består. Genom att kravet på matutbud förenklas samt att Folkhälsomyndigheten får ta fram föreskrifter bör kommunernas tillämpning blir mer enhetlig än idag.

¹¹ SOU 2024:23, *En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas*, sida 188-189

¹² SOU 2024:23, *En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas*, sida 189

¹³ SOU 2024:23, *En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas*, sida 186